

شمشاں و ارگ افسانس مژ بے معنویت کو عضر

اویس گزار

تلخیص:

‘شمشاں و ارگ افسانس مژ بے معنویت کو عضر، تحقیقی مضمون چھ جدید زندگی ہمزاں لامعینیت، جدید دورچھ تمدنی تڑاپہ تے خاکر عقلیت پسندی (Rationalism) نظر انداز کرتھ امیک خون کار فلکری رجحان بر و نہ کن انان۔ یتھ تحقیقی مضمونس مژ بیہے بے معنوی لب و بھس ستر ستر افسانس حوالہ بیہے پڑھ کر دارن ہندس غاریقینی صور تحالس پڑھتہ بحث کرنے۔ افسانس مژ موجود بیناً دی کر دارچھ مذہب، سماجس تے خاکر زندگی عسبت غار ضروری مناسبت تھاوان۔ افسانے بے ترتیب (Incongruity) تے طنزیہ زبان چھے اکہ پاسہ کر دارن حوالہ وجودی ذاتگ کنیر ہاوان تے بیہے پاسہ غاریبهم فلسفہ ویژہ نہاداں، پہ زن بے معنویتک اکھاہم عضر چھ۔ افسانس مژ چھ بیت، ماہیت، زبانی ہند ورتاو فرسود لفظن، ابہامن، تے خیالن زنم دوان۔ افسانس حوالہ ین یتھ تحقیقی مضمونس مژ کر دارن، زبانی، تے مختلف عنصرن ہندی ڈسکر بے معنوی وجودچہ آگئی متعلق بحث کرنے۔ امہ علاوہ بیہے بے معنی پلاٹ، زبانی ہند بے جاہ ورتاو، زمان و مکان تے کائناں تے انسان درمیان فاسفیانے نقطن پڑھتے بحث کرنے۔

کلیدی الفاظ: عقلیت پسندی، نہاد، لا یعنیت، فلکری رجحان، بے ترتیب، بے معنویت۔

جدید تے ما بعد جدید شاعری ستر ستر آو بے معنوی لب و بھس پڑھ عالمی معیارک فلشن تے

لیکھنے۔ کائنات فلسفی خاص کرڈا مہس تے انسانی مذہبیتُن وجودی فکر نہند مطالعہ وہمہ صدی پہنچن آخري ڈہین مذہبی ترجمان بُن۔ ہری کرشن کوں سُند انسانی شمشان واراگ تے پیاؤ تھو سماج بیز آری مائیوئی تھہائی ہندرس شدید بحرانس تلہ تھنے۔ شمشان واراگ انسانی مذہب جدید زندگی پہنچ لایعنیت، جدید و درچہ تمدنی تراپہ تے زندگی علیٰ علیٰ موضع و رتاونہ آمُت۔ انسانی مذہب خاص پاٹھو عقلیت پسندی (Rationalism)، تجربت، تے ما بعد اطیعت ہیوڑ فلسفہ نظر انداز گرتھ جدید رجحان تے فکری میلاناتن ہندخون کار (Nihilism) فلسفہ ہاوہ آمُت۔

بے معنی تھیڑ کبِن لیکھن مذہب لکھاری انسانی تے تِس اندر ڈکھ حالاتن درمیان غار معقول تھے غار منطقی رشتہ ہومُت۔ شمشان واراگ انسانی مذہب یعنی بیہ پڑھ کردارن ہند سماج تے امیک غاریقینی صورتحال۔ انسانی مذہب موجود بیادی کردارن چھ مہیں، سماجس تے خاص کر زندگی علیٰ علیٰ غار ضروری مناسبت۔ انسانکیں بیادی کردارن مذہب پیدرو، ڈاکٹر، ٹارزن بیتر شامل۔ یہم تریشوے چھ پنھ مجبوڑی، لاچاری، تہ المانا کی ہنڑ مثال پاہے بنان تے پنھ بیہ پڑھ وجودی کالہ کھوکھ شکار۔ انسانکیں یعنی بیادی کردارن ہنڑ بے ترتیب (Incongruity) تے طنزیہ زبان چھے اکہ پاسہ وجودی زاتگ کییر ہاوائی تے پیہے پاسہ پامال قدرن Devaluation تے احسان ہند بھر پور مظاہر۔

”ڈاکٹرن ڈرنس کا گنگر۔ ٹارزن زول سکریٹ تے پتھر آنن کا گنگر پنھ لیفہ مذہب۔“ ووڑ کیا چھس؟ ڈھکھے شکر اس سماج تھے بد و دلگہ۔ ڈھنڈن اک لئٹھ تے گندن موگھہ پتھر۔“

”نیتھو یا گندنے“

”اوسا ووڑ کیا چھ اسہ کردن“

”تس کس بیمہ واتناویں آوریشہ؟ پکو گندو کمر“

”اُسی ہے چھ کمر گندی تھے۔ وَنَ كَسِنْدَسْ كَسِنْدَسْ مَالِسْ ماجِه چھ نکھ دِین۔“

(شمشان و آرگ: ہری کرشن کول)

معنوی سطح پڑھتے حصہ اگی (Sensibility) نش چھلکھلھو یہ زبان چھے پنھے گھم رؤیہ کنے بے معنو تھے اپنے دار۔ افسانہ نگارن چھ کردار و حوالہ رو حانی تے اخلاقی قدر و نش پامال افسانس اندر دو شونی عنصر انہند صور تحال اسہ برو نہ کن ترمومت۔ غار معقول واقعات تھے بے مقصد حرکت چھ افسانس اندر جایہ چایہ نظر گزھان یم اکہ پاسہ کردارن ہندس وجودس تھے تہندس دائی مسلس متعلق چھ آگاہ کران تھے پنیہ پاسہ تھے فرسود سما جس متعلق یتھ مژر نہ انسانی زندگی کا نہہ تھے محور چھ۔ افسانس مژر یا دوے ساری کردارا کہ مخصوص واپی عملہ مژر شرپ سپد متر چھ تھے گرتھ تھے چھ یمو کردار و اجتماعی زندگی مقابلہ فرد ہندس بیدادی لمبیس تے فکر و فلسفہ پڑھ ہز لیہ اندازس مژر پنھ وجودی بحرانگ شید پد احساس دیتمت۔ ڈاکٹر چھنہ سماجی، اخلاقی، اقتصادی زندگی ہنز پر زنت تھے اہمیت میلان، ٹارزن چھنہ اچ کا نہہ تھے آش تھے پید روں چھ ماجہ ہند مرنے پتھے باسان زسہ چھنہ گنہ ڈنجہ، نہ چھ آزاد تھے نہ قاد۔ تربیونی ہند بورتے وولے بور چھ تھے وجود چھ عکائی کران یتھ مژر امار، بے بسی تلواس تھے کہیا نفیتی مسلہ موجود چھ۔ یم کردار نہ چھ پنھ وجود نیبر نیر تھے ہنکو متر تھے نہ چھکھ اصل حقیقتس تام کا نہہ رسائی ممکن سپز ہمز۔ کردارن ہنز بے بسی، تکلیف دیہہ، تھے بے ہوگی ہنز یہ عمل چھے مختلف علامز، تجربیدن، اشارن، تھے غار معقول طریقن تھے حرکشان ہندک ڈریعہ بارہا ہاویہ آہمز، کینہہ مثالہ چھ پیش:

ٹارزن گو و سیو دے پید روہس نش تھے و نس کنس تل۔

”پونسہ چھیا،“

”آہنوجھم ہا“

”بائمر سے مرہنڈ مرن چھے؟“

”مرہنڈ مرن ہاچھم پونسے“

”اوسا میلہ گوٹھیک“۔ سے بیوٹھ آگنس مژا کہ طرفے کنزس پڑھ۔ یتھے دید ہیوتگ سران دمُن سہ
وڈ تھوڑھو دتے ووٹن پہلوانس ”زکہ ہبادڑاے پہ ڈخو غرض۔

افسانہ مژ م وجود بینا دی کردار چھا کہ پاسہ زندگی ہنڑ بے معنویت مولنا وان تھے پیچہ پاسہ چھا
نسائی زندگی نش پاؤ سپدن واچتی لاعلاقی تھے سرد مہری پڑھ تھے زور دوان۔ تھیر آف اساؤڈ تھر کیہ اندر وون
مارٹن ایسلین اتھ بہوڈ صورت حالس (Out of harmony with) Essli n23

reason or propriety ;illo

شمشاں و آرگ افسانہ مژ موجود ترتیب وار پلاٹ جھنپ کوں ہندین باقی افسانکیں رویاً تی
پلاٹ نش الگ تھے کردارن ہنڑ لا خصیت تھے یمن درمیان پیش سپدی متین مقامن ہنڑ
نامعقولیت کرنے پہ افسانہ رویاً تی آہنگ تھے اسلوبہ کرنے مولے یوں۔ افسانہ مژ چھ کردار آتی ارتحی
ٹھہر آویح کو میتری بوزان تھے اتنی ارتحی پیچہ ٹھہر چھ پہ ہاوان زندگی ہندین مروجہ رمن، قدران، سترستہ
چھ افسانہ مژ رویاً یڑن تھے عقیدن خلاف بغافت کرنے آمڑا پہ زن بے معنویتگ اکھا ہم عنصر چھ۔
واقعاتن ہند مصلحہ خیز تھے غار ضروری عملہ کرنے چھ شمشاں و آرگ افسانکو بینا دی کردار Waiting
for Godot ڈرامہ کو پاٹھرا کس ناقابل فہم (Incomprehensible) کا یاناں اندرا
موجود۔ یمن کردارن ہنڑ مختری، مہمل گفتگو تھے نفیاً تی پہلو چھنپ کا نہہ منطق تھا وان۔ یتھ پاٹھگ چھ
افسانہ رویاً تی اسٹیبل شمٹس خلاف بغافت کر تھا دنیا پچ فربی تھے غار مادی حقیقت بزونہہ گن انان۔
انسائی نفیا پچ مکمل کفیرہ چھے ’شمشاں و آرگ افسانہ مژ اکہ سیاہ مرا ج (Dark)

(زندگی تجربہ سعاتِ بُر و نہ کن یوان یلیہ ڈاکٹر سنجید امیس اکھاڑ سنجیدہ طرح دکھ پیدرو سپر
ماجہ ہندس مرنس پٹھ ٹارزن چھونا،

”مے ہاد پیواز آتھوار دوہہ بوز و کنتری۔ پتا کس اوں یہ تاون چھ بائے۔ کرو بآگ کی مولو؟“

تے ٹارزن چھ سلس ونا؛

”ہیو۔ اگر ہائمس پتا کی مسلمان چھس کھ دوان۔ یہ ہالی پچ پٹھ بون ووٹھ۔“

افسانہ مژر چھ بیشتر جایں تھو ہیو کی مکالمہ لیکھنے آئی۔ زبان ہنز یو ہے بے اعتباریت تے
نامناسبت پھے افسانہ اکھ بے معنوی رنگ دوان۔ شمشان و آرگ افسانہ چھ گھے وجود کین دائی
مسلم متعلق سوال ثلان تے گھے تجہ بدسلوک ما ہوچ سو منظم کھ خیز تصور پیش کران۔ تھ مژر ڈاکٹر، سیٹھ، پیدور
تے ٹارزن ہیو کردار پننس وجود ک تلاش متعلق کا نچھاں چھ۔ یہ احساس چھ تجہ ساتے زیادہ شدید
سپداں یہ تجہ افسانہ نگار پیدرو نہ ماجہ ہند مرخ پتے پیدرو سپر بے مقصد زندگی ہندزو وال پزیر رشتہ
یہ کہ انداز ہاویان چھ؛

”آ در سونچو تجہ ز دید ہند کی مرخ گو سہ آزاد۔ مگر وو ن اوں تی باسان ز سہ گو نہ آزاد۔ سہ گو
یلیہ۔ تیس گند بھس ستر کر تھ اوں سہ ڈھیون تے وو ن گو ڈھ سہ دنیا بکس سہلا بس مژر پیر۔ یا پھٹھ سہ
کنہ جایہ نتے لگہ کنہ شاٹس تے تر نے ہوڑ۔ نتے رو ز سہ تو تام پیران یہ تام زند چھ۔“

شمشان و آرگ: ہری کرشن کول

جیں پال سار ترے چھ یمنے منقی ر بجانن، فردس تے تیس اندر پک محلہ وقوس در میان پاؤ د سپد یا متس
صور تھالس متعلق ونا

”سوں وجو دچھ گئے سببے معقولیتیں تے ضرورتیں تھیں دنیا ہس مژنظر گوہان۔ تمام زند افراد چھ گئے وجہ بغایر دنیا ہس مژنظر گوہان۔ پتنین مجبورین تے کمزورین ہند بوج ویتاً تو چھے زعیر روزان۔ تم چھا کہ دوہہ حادثکو شکار گوہان“۔

Existentialism is a Humanism :Jean Paul Sartre

افسانچ ماہیت تے کردارن ہندِ مکالمک ورتاوچھ فرسود لفظن خیان (Full of Cliches) تے ابہامن دوان زنم۔ ڈاکٹر ہندکی چاٹ، سیٹھ ہندکی روپ، ٹارزن سپز مسخرل، تے پید رو سپز لاچاری چھے خالض مولناوان زندگی ہنز بے معنویت۔ افسانہ نگار چھ افسانکیں بنیادی کردارن حوالہ بہوہ مراقب تے ویژھنے بار بار استعمال کران۔ تھے حقیقی واقعس ست کانہہ مطابقت چھ۔ یوساروے مختلف بے معنوی عضر و تلے چھ صاف ظاہر ز افسانکو کردار چھ قوطیہ ہندکی شکار سپڈ مت۔ جدید زندگی ہنز مکمل بے اعتنائی چھے شمشان و آرگ افسانس مژ درشاونہ آہڑ۔ افسانس مژ بے معنویتک پہ رُجحان چھ وو میزان تے خاہشن بغاڑ ز دروز نگ اکھ سہ فلسفیانہ احساس تھے مژ انسانس چھنے بدس حالاتن تے پنس ما حلسوں موافق زندگی ہندس گئے تے منطقی رویں ست کانہہ مطابقت۔ پہ چھ اکھ و آناکھ صورتحال تے امر صورتحال نہ صرف دیست انسانی وجود غارب ہم قرار بلکہ ہوؤں انسان پنہ انفرآ دیتگ تے المیہ داستانک خود مختار رہنما۔

کتابیات:

- ۱- قاضی ظہور، افسانہ مجموعہ، ۱۹۹۸، کشمیری ڈپاٹمنٹ کشمیر یونیورسٹی
- ۲- ایسلن مارٹن، تحریر آف دیسارڈ، ۲۰۰۷، نیویارک
- ۳- سارتر جین پال، ایک سٹینشنلز مازاے ہیومینزم۔ میتحون لندن